

DANUTA CHMURAK

*Centrum Doradztwa i Edukacji w Rolnictwie
w Poznaniu*

WSPÓŁDZIAŁANIE SPOŁECZNYCH RAD DORADZTWA ROLNICZEGO Z IZBAMI ROLNICZYMI

Reorganizacja doradztwa rolniczego przeprowadzona w 1990 roku wprowadziła zasadnicze zmiany w jego funkcjonowaniu. Zapoczątkowany został proces uspołecznienia doradztwa rolniczego w Polsce. Urzeczywistnieniem tej idei było powołanie Wojewódzkich Rad Doradztwa Rolniczego i Krajowej Rady Doradztwa Rolniczego, które stanowią organizację o charakterze społecznym, reprezentującą interesy rolników wobec państwowego doradztwa rolniczego.

Od 1982 roku, z inicjatywy KRDR i Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, zaczęły powstawać Rejonowe Rady Doradztwa, współpracujące z rejonami doradczymi ODR. W 1996 roku rejonowe rady funkcjonowały w 42 województwach, włączając w proces uspołecznienia doradztwa rolniczego około 3000 rolników działających w tych radach.

Krajowa Rada Doradztwa Rolniczego prawie od początku swojego działania angażowana była w dyskusję jaka towarzyszyła projektom ustawy o izbach rolniczych, opiniowała je z własnej inicjatywy, bądź na prośbę Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. W miarę pojawiania się kolejnych projektów ustawy o izbach rolniczych i ich przyszłych zadaniach, stanowisko Krajowej Rady było coraz bardziej jednoznaczne, generalnie wyrażające potrzebę tworzenia izb rolniczych, zwłaszcza w sytuacji, kiedy nastąpiło osłabienie wielu instytucji działających na rzecz rolnictwa. Członkowie rad społecznych upatrywali w tym umocnienie samorządności rolniczej, bowiem izbom rolniczym, aktem rangi ustawowej, gwarantowano szerszy zakres kompetencji niż radom społecznym. Jednocześnie, już wówczas wskazywali na zbieżność wielu zadań izb rolniczych z zadaniami statutowymi ośrodków doradztwa rolniczego i na konieczność podziału obowiązków i odpowiedzialności.

Z chwilą wejścia w życie Ustawy o Izbach Rolniczych, w 1996 r. z inicjatywy KRDR, z udziałem ODR, zorganizowano cykl szkoleń dla członków rad społecznych w celu zapoznania rolników z zadaniami statutowymi izb, prawami

i obowiązkami jej członków, z trybem powoływania organów izby i sposobem finansowania jej działalności.

W wyborach do izb rolniczych wielu rolników będących członkami społecznych rad doradztwa wybranych zostało na członków Walnego Zgromadzenia Izb Rolniczych i obecnie należą równocześnie do obydwu organizacji. Powstałe izby rolnicze przeszły już przez etap wyboru zarządów, tworzenia struktur wewnętrznych, komisji, organizacji biur. Powstała również Krajowa Rada Izb Rolniczych. Pojawił się zatem partner do wspólnych działań.

Krajowa Rada Doradztwa dostrzegając tę sytuację, już na plenarnym zebraniu w lipcu 1996 roku, podjęła uchwałę o potrzebie współpracy obydwu organizacji rolniczych, które z założenia mają na celu działać w interesie rolnika. Postanowiono wówczas, że na zebrania wojewódzkich rad doradztwa rolniczego zapraszani będą prezesi izb rolniczych w celu zapoznania ich z działalnością społecznych rad doradztwa i możliwościami partnerskiej współpracy. Mając na uwadze złożoność tego problemu, również w roku 1997 KRDR, we współpracy z ODR zorganizowała cykl makroregionalnych szkoleń dla członków społecznych rad nt.: „Współdziałanie rad doradztwa rolniczego z izbami rolniczymi”, poszerzonych o zagadnienia dotyczące przystosowania rolnictwa polskiego do integracji z Unią Europejską oraz tworzenia grup producenckich i ich udziału w organizacji rynków hurtowych i giełd towarowych.

Wśród uczestników szkolenia - członków społecznych rad doradztwa rolniczego i równocześnie członków walnego zgromadzenia izb rolniczych, przeprowadzono sondaż ankietowy na temat możliwości, zakresu i form współpracy tych organizacji.

Badania ankietowe były anonimowe, a ankietowani udzielili odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jak Twoim zdaniem powinna przebiegać współpraca Wojewódzkiej Rady Doradztwa Rolniczego:
 - a) z Izdami Rolniczymi?,
 - b) z administracją wojewódzką, w tym z dyrektorem ODR jako reprezentantem Wojewody?
2. Jakie są aktualne oczekiwania rolników od ODR?
3. Jak mogę przystosować swoje gospodarstwo do standardów europejskich?

Zebrano interesujące materiały od ponad 70 rolników, z terenu kilkunastu województw.

Poniżej ograniczono się do analizy tych odpowiedzi, które dotyczyły problemu: rady społeczne i ośrodki doradztwa rolniczego a izby rolnicze.

Zdecydowanie przeważała opinia, że istnieje nie tylko możliwość ale potrzeba współpracy obydwu organizacji dla dobra rolników. Ankietowani generalnie dostrzegają różnicę charakteru obydwu organizacji i zadań przez nich realizowanych.

W opinii ankietowanych izby rolnicze, stanowiące samorządowy parlament rolników, postrzegane są jako organizacja:

- reprezentująca interesy wszystkich rolników, wsi i rolnictwa, niezależna, apolityczna, mająca większe możliwości oddziaływania na kształt polityki rolnej państwa, podejmująca wiążące decyzje chroniące interesy rolników,
- realizująca zadania o charakterze publiczno-prawnym na różnych płaszczyznach; rządowo-parlamentarnym i lokalnym, inicjująca i opiniująca projekty ustaw i rozporządzeń dotyczących rolnictwa,
- podejmująca działania ekonomiczno-marketingowe w zakresie organizacji i ochrony rynku rolnego, analiz i ekspertyz prognozujących kierunki, wielkość i opłacalność produkcji,
- dostarczająca argumenty do negocjacji warunków integracji rolnictwa polskiego z Unią Europejską, korzystnych dla polskich rolników,
- podejmująca i koordynująca działania w zakresie: poprawy infrastruktury wsi, wspierania przedsiębiorczości, zmniejszania dysparytetu socjalno-bytowego między wsią a miastem, likwidacji bezrobocia na wsi,
- integrująca związki branżowe, organizacje samorządowe i wspierająca podejmowane przez nich działania.

Natomiast Ośrodki Doradztwa Rolniczego, posiadające dobrze przygotowaną kadrę doradczą, dysponujące nowoczesnym sprzętem technicznym, powinny stanowić instrumentarium do realizacji takich zadań jak:

- doradztwo technologiczne, prawno-finansowe, socjalno-bytowe (socio-ekonomiczne), w zakresie ekologii i produkcji zdrowej żywności, kredytowania przedsięwzięć, rachunkowości gospodarstw rolnych,
- pomoc w organizacji rynku rolnego w kraju, eksportu i marketingu,
- dostarczanie rolnikom informacji gospodarczej, rynkowej, prawnej, o specjalistach i o rzeczoznawcach,
- dostarczanie izbom rolniczym niezbędnych danych liczbowych dotyczących kalkulacji opłacalności produkcji i kosztów produkcji rolniczej dla potrzeb negocjowania cen,
- szkolenia rolników w zakresie nowych technik, technologii, organizacji grup producenckich, marketingowych i współdziałania w nich, organizacji wystaw, pokazów.

Jednocześnie rolnicy wyrażali obawę, że ODR jako jednostki państwowe finansowane z budżetu, powołane przez wojewodę i jemu podporządkowane, zobowiązane będą do realizacji zadań nakładanych przez jednostki administracji państwowej, wynikających z polityki rolnej państwa. Zadania te mogą być niezgod-

ne z interesami rolnika, lub realizowane kosztem czasu jaki doradca mogłby przeznaczyć na zaspokojenie potrzeb doradczych rolników.

Przykładem mogą być obciążenia ODR zadaniami wynikającymi ze współpracy z ARiMR w zakresie sporządzania i opniowania biznesplanów, prowadzenia rachunkowości dla gospodarstw ubiegających się o kredyty.

Generalnie ankietowani rolnicy uważali, że obydwie organizacje powinny współpracować ze sobą na zasadach partnerskich, nie powinno być pomiędzy nimi rywalizacji lecz współdziałanie. Ośrodki doradztwa rolniczego, poprzez działalność doradczą i informacyjną, powinny wspierać izby rolnicze w jej działaniach dostarczając niezbędnych danych.

Często powtarzaną formą współpracy była deklarowana chęć wspólnego wydawania biuletynów i materiałów informacyjnych. W tym przypadku izby rolnicze chciałyby korzystać z posiadanej przez ODR bazy poligraficznej i za pośrednictwem czasopism wydawanych przez ODR przekazywać swoje informacje do szerokiego grona odbiorców. Wydaje się, że jest to bardzo dobry pomysł, który przyczyni się do zwiększenia zainteresowania rolników czasopismami wydawanymi przez ODR.

Ankietowani dostrzegali potrzebę posiadania wpływu rolników na działalność ODR poprzez różne formy oddziaływania, które ten wpływ mają zapewnić. Zaproponowano między innymi:

- udział przedstawicieli izby rolniczej w zebraniach społecznej rady doradztwa rolniczego,
- udział przedstawicieli społecznej rady doradztwa w zebraniach izb rolniczych,
- włączenie członków społecznej rady doradztwa do pracy komisji oświaty działającej w izbie rolniczej.

Nie zabrakło również bardziej radykalnych opinii, a mianowicie przewidujących całkowite podporządkowanie ODR izbie rolniczej po jej organizacyjnym umocnieniu się.

Należy podkreślić, że proces uspołecznienia doradztwa rolniczego zapoczątkowany w 1990 roku, trudny do oceny w kategoriach wymiernych, dał podwaliny pod ideę współdecydowania rolników o swoich sprawach. Był to również proces edukacyjny, podczas którego rolnicy działający w radach doradztwa rolniczego nabyli umiejętności identyfikowania problemów, współdziałania w środowisku, w określaniu priorytetowych kierunków pracy doradczej odpowiadającej potrzebom rolników. Umiejętności te z powodzeniem mogą być wykorzystane w pracy na forum izb rolniczych. Powstanie rad doradczych przyczyniło się również do promowania instytucji i kreowania pozytywnego wizerunku ODR, oszerzyło krąg rolników współpracujących z ośrodkami, także tych dla których ODR był znany tylko z nazwy.